

Kilka informacji o Ramowej Konwencji Kontroli Rynku Wyrobow Tytoniowych (Framework Convention on Tobacco Control - FCTC)

WYDANIE PIERWSZE / STYCZEŃ 2008

Cykl dokumentów instruktażowych dotyczących FCTC oraz związanych z nią zobowiązań ze strony UE. Pierwsze wydanie zawiera ogólny opis organizacji FCTC. Kolejne wydania skoncentrowane zostaną wokół głównych założeń.

Dostępne w 16 językach UE pod adresem www.smokefreepartnership.eu

Czym jest FCTC?

FCTC to pierwszy na świecie międzynarodowy traktat dotyczący zdrowia publicznego. Podkreśla on szkodliwość wyrobów tytoniowych oraz szkody wyrządzane przez firmy, które je produkują. Traktat określa cele i zasady prawne, których muszą przestrzegać poszczególne kraje, czy też regionalne organizacje integracji ekonomicznej takie jak Wspólnota Europejska (określane jako Strony), które ratyfikowały i tym samym zgodziły się wprowadzić w życie założenia tego traktatu.

Co jest celem działań FCTC?

Konwencja ta ma na celu ochronę obecnych i przyszłych pokoleń przed zdrowotnymi, społecznymi, środowiskowymi i ekonomicznymi niszczącymi konsekwencjami palenia tytoniu oraz wdychania dymu tytoniowego.

Dlaczego taka inicjatywa jest potrzebna?

Tytoń to dziś przyczyna numer jeden śmierci, których można by uniknąć. Jeżeli obecna sytuacja związana z paleniem tytoniu utrzyma się, do roku 2025 tytoń będzie co roku zabijał około 10 milionów ludzi – w tym 7 milionów ludzi w krajach rozwijających się – i spowoduje śmierć 1 miliarda ludzi do końca XXI wieku.¹ Wiele różnych czynników (takich jak przemysł i reklama międzynarodowa) wpływają na popularyzację tytoniu i dlatego samodzielnie działające kraje nie są w stanie skutecznie kontrolować tej kwestii. FCTC uznaje również, że przemysł tytoniowy, przemysł na skalę globalną, coraz bardziej stawia sobie za cel rynki krajów rozwijających się, aby w ten sposób zrekompensować straty poniesione z powodu spadku sprzedaży na swoich tradycyjnych rynkach docelowych.

Jak powstała ta Konwencja?

Traktat został stworzony po czterech latach negocjacji i dyskusji między członkami Światowej Organizacji Zdrowia (WHO). 192 Strony (w tym Wspólnota Europejska) podpisały Traktat po uzgodnieniu jego treści w roku 2004. Postanowienia Traktatu oficjalnie weszły w życie w lutym 2005 r.

Czy konwencja jest wiążąca dla Strony, która ją podpisała?

Nie. Podpisując Traktat, Strona jedynie wyraża swoje poparcie dla założeń FCTC. Każda ze Stron musi również ratyfikować Traktat. Oznacza to, że musi ona formalnie (zgodnie z krajowym procesem legislacyjnym) wykazać swoją chęć poddania się założeniom Traktatu. Na grudzień 2007 r., Traktat ratyfikowało 151 Stron (w tym WE i 25 państw członkowskich UE).

Czy to koniec procesu?

Nie. Ze względu na to, że Traktat jedynie wyznacza ogólne cele i zasady, konieczne są dalsze prace mające na celu stworzenie bardziej konkretnych dokumentów. Nazywane są one „protokołami” i zostaną z czasem stworzone przez Strony i włączone do Traktatu.

Kto nadzoruje kwestie związane z Traktatem?

Konferencja Stron (Conference of the Parties - COP), w której uczestniczą reprezentanci wszystkich Stron, które ratyfikowały FCTC, nadzoruje techniczne i finansowe aspekty Traktatu. Będzie ona tworzyć protokoły i określać wytyczne w oparciu o zasady określone w zasadniczym tekście FCTC, a także monitorować i składać raporty na temat wdrażania założeń Traktatu. Odbyły się już dwie sesje COP, w roku 2006 i 2007. Następną sesję zaplanowaną została na rok 2008.

Jakie są kluczowe założenia FCTC?

¹ J Mackay, M Eriksen i O Shafey, *The Tobacco Atlas* (Wydanie 2 Atlanta: American Cancer Society, 2006.)

Przemysł tytoniowy: Urzędnicy zajmujący się zdrowiem publicznym i orędownicy promowania zdrowia na całym świecie zgadzają się, że przemysł tytoniowy nie powinien mieć żadnego wpływu na politykę dotyczącą zdrowia publicznego. FCTC ze szczególną troską traktuje to założenie, gdyż artykuł 5.3 zobowiązuje Strony do „ochrony tych sfer polityki [dotyczącej zdrowia publicznego] przed komercyjnymi i innymi specjalnymi interesami przemysłu tytoniowego.” Strony FCTC muszą zagwarantować, że protokoły i wytyczne tworzone w ramach działań FCTC zawierają opis konkretnych środków mających stanowić ochronę przed działaniami ze strony przemysłu tytoniowego, który przy pomocy posiadanych środków gospodarczych i politycznych ma na celu osłabienie Konwencji. Wytyczne dotyczące wdrożenia tego artykułu zostaną przedłożone do zaakceptowania przez COP 3 pod koniec 2008 roku (artykuł 5.3)

Ochrona przed działaniem dymu tytoniowego: FCTC uznaje, iż dowiedziono naukowo, że działanie dymu tytoniowego może powodować śmierć, choroby i niepełnosprawność. Wszystkie Strony mają za zadanie wdrożenie efektywnych środków mających na celu ochronę osób niepalących przed dymem tytoniowym w miejscach publicznych, w tym w miejscu pracy i środkach transportu, oraz dążenie do osiągnięcia wszechstronnego podejścia do tej kwestii, tj. do nieakceptowania żadnych wyjątków. (artykuł 8)

Etykietowanie: Wyraźne ostrzeżenia zdrowotne (tekst lub ilustracja, lub oba te sposoby) mające pokrywać co najmniej 30% powierzchni opakowania z produktem tytoniowym. Zabrania się używania takich słów jak „lekkie”, „delikatne” czy „o niskiej zawartości substancji smolistych”. (artykuł 11).

Reklama: Strony muszą działać na rzecz ogólnego (tak pośredniego, jak i bezpośredniego) zakazu reklamy do roku 2010. Strony, w państwach których konstytucja nie zezwala na wprowadzenie pełnego zakazu muszą jednak ograniczać reklamy tytoniu, promocję i sponsoring w zakresie, w jakim zezwala na to prawodawstwo w ich kraju. (artykuł 13).

Odpowiedzialność: Włączając do Konwencji postanowienia dotyczącego odpowiedzialności, FCTC ma na celu zwiększenie odpowiedzialności firm tytoniowych za ich działalność w przeszłości, a także zniechęcenie ich do dalszych szkodliwych działań. Strony mają za zadanie rozważenie zaskarżenia do sądu i pozwania o odszkodowanie firm tytoniowych za wszelkie naganne zachowania. (artykuły 4.5 i 19).

Nielegalny handel: COP 2 zdecydowała o rozpoczęciu negocjacji na temat protokołu dotyczącego walki z nielegalnym handlem. Propozycje zakładają, że wszelkie opakowania wyrobów tytoniowych powinny być oznaczone w taki sposób, aby możliwe było wykrycie ich pochodzenia i docelowego miejsca transportu. Europejskie Biuro ds. Zwalczania Oszustw (European Anti-Fraud Office - OLAF) oraz Komisja Europejska aktywnie włączyły się w tworzenie tego protokołu. (artykuł 15).

Regulacje dotyczące wyrobów tytoniowych: Producenci tytoniu muszą ujawniać skład sprzedawanych produktów rządowi, zgodnie z prawodawstwem danego kraju. Zostaną również stworzone wytyczne dotyczące wyrobów tytoniowych. (artykuły 9 i 10)

Podatki: FCTC rozumie rolę, jaką mogą odegrać podatki i środki dotyczące regulacji cen w ograniczeniu palenia tytoniu. Strony mają za zadanie uwzględnienie celów związanych ze zdrowiem publicznym podczas wprowadzania regulacji prawnych dotyczących cen i podatków odnoszących się do wyrobów tytoniowych (artykuł 6).

Co oznacza FCTC dla członków UE i instytucji unijnych?

Wszystkie państwa członkowskie UE, za wyjątkiem Włoch i Czech, podpisały i ratyfikowały FCTC, a więc zasady wynikające z Traktatu muszą znaleźć odzwierciedlenie w prawodawstwie

tych krajów oraz w prowadzonej polityce. Wspólnota Europejska (WE²), reprezentowana przez Komisję Europejską, jest również Stroną FCTC.

Dlaczego WE także włączyła się do FCTC?

Artykuł 152 Traktatu UE zobowiązuje WE do pomocy w działaniach na rzecz poprawy zdrowia publicznego oraz do współpracy z państwami trzecimi i organizacjami międzynarodowymi w sferze zdrowia publicznego³. Dodatkowo dzięki wspólnym, jednomyślnym działaniom, WE może mieć większy wpływ na wynik dyskusji na poziomie międzynarodowym. Kraje członkowskie UE mogą upoważnić Komisję Europejską do negocjacji i podpisania międzynarodowych porozumień w swoim imieniu w uzgodnionych obszarach polityki. Komisja Europejska może reprezentować kraje członkowskie wyłącznie w obszarach polityki określonych w Traktatach UE, w tym przypadku w obszarze zdrowia publicznego (artykuł 152), handlu międzynarodowego (artykuł 133) oraz rynku wewnętrznego (artykuł 95).

Skoro WE jest Stroną w FCTC, czy oznacza to, że wszystkie państwa członkowskie UE również automatycznie stają się Stronami?

Nie. Państwa członkowskie UE jedynie upoważniły KE do działań w swoim imieniu w niektórych obszarach polityki. Państwa członkowskie UE muszą również ratyfikować Traktat na poziomie krajowym.

Czy oznacza to, że wszystkie Strony, które ratyfikują Traktat, będą mieć takie same prawa jak UE?

Nie. Traktat jedynie wyznacza minimalne standardy i zasady. Poszczególne kraje mają wolność wykroczenia poza te zasady, jeżeli chcą, tak dalece, jak tylko takie działania są zgodne z prawodawstwem i konstytucjami tych krajów.

Czy UE będzie musiała wprowadzić nowe prawodawstwo, aby sprostać swoim zobowiązaniom wynikającym z Traktatu?

Tak i nie.

UE uchwaliła już wiążące przepisy w wielu obszarach, których dotyczy działalność FCTC, jak na przykład:

- Dyrektywa 89/552/EWG, zabraniająca wszelkich form reklamy telewizyjnej i telesprzedaży wyrobów tytoniowych;
- Dyrektywa 2001/37/WE, regulująca produkcję, prezentację i sprzedaż wyrobów tytoniowych.
- Dyrektywa 2003/33/WE regulująca reklamowanie i sponsoring wyrobów tytoniowych.
- Dyrektywa dotycząca ogólnego bezpieczeństwa produktów (General Product Safety Directive) 2001/95/WE wyznacza wymogi bezpieczeństwa dla produktów dla konsumentów wprowadzanych na rynek Unii Europejskiej lub już znajdujących się w sprzedaży.

Niewiążące środki prawne wprowadzone przez UE, których także dotyczy działalność FCTC, obejmują:

- Rozporządzenie Rady z dnia 2 grudnia 2002 r. w sprawie zapobiegania paleniu tytoniu (w tym biernemu paleniu, sprzedaży wyrobów tytoniowych w automatach samoobsługowych, reklamie pośredniej i ujawnianiu informacji dotyczących budżetów marketingowych producentów tytoniu).
- Decyzja Komisji 2003/641/WE w sprawie stosowania kolorowych fotografii jako ostrzeżeń zdrowotnych na opakowaniach wyrobów tytoniowych.

Nowe obszary, w których WE będzie musiała przedsięwziąć działania, obejmują:

- Prawo dotyczące odpowiedzialności;

² WE - obszary, w których kraje członkowskie UE zgadzają się dzielić się władzą w pewnych sferach politycznych oraz posiadać wspólne instytucje, takie jak Rada, Parlament Europejski oraz Komisja.

³ Dokument roboczy służb Komisji towarzyszy dokumentowi *White Paper Together for Health: A Strategic Approach for the EU 2008-2013* (strona 10).

- Politykę mającą na celu walkę z przemytem międzynarodowym;

Czy Parlament Europejski odegrał rolę w tworzeniu Traktatu?

Tak. Parlament szczegółowo śledził powstawanie FCTC. Dwóch europarlamentarzystów (Minerva-Melpomeni Malliori i Jules Maaten) otrzymało status obserwatora w delegacji UE negocjującej Traktat. Parlament Europejski przyjął również dwie Rezolucje (w roku 2001 i 2004) wspierające FCTC.

Ostatnio w swoim raporcie za rok 2007 na temat Zielonej Księgi Komisji Europejskiej dot. Europy wolnej od tytoniu (*Commission's Green Paper on Smoke Free Europe*), Parlament zaapelował do Komisji i krajów członkowskich o potraktowanie kontroli tytoniu jako sprawy priorytetowej w działaniach na rzecz zdrowia i rozwoju, i zwrócił się do Włoch oraz Czech o jak najszybszą ratyfikację FCTC.

UE oraz kraje członkowskie odegrały istotną rolę w negocjacjach w sprawie tekstu FCTC, a w szczególności w zakresie zabezpieczenia tworzenia protokołu mającego na celu walkę z nielegalnym handlem. WE i jej 25 krajów członkowskich - również Strona FCTC - to jednostki o największym wkładzie finansowym w pracę i administrację COP. Posiadają oni także potencjalnie największy zbiór środków do pomocy technicznej i finansowej dla krajów o niskich i średnich dochodach.

Przejmując wiodącą wolę, UE może pokazać innym krajom na świecie o mniejszym doświadczeniu w postępowaniu z przemysłem tytoniowym, że można ograniczać, a nawet zmniejszyć epidemię tytoniową.

Czy Traktat wpłynie na prace Parlamentu Europejskiego?

Tak. Ponieważ WE ratyfikowała Traktat, wszystkie instytucje WE i ich związki z przemysłem tytoniowym zostaną poddane jeszcze ściślejszej kontroli. FCTC w szczególności zwraca się do Stron o ochronę ich polityki przed komercyjnymi i innymi specjalnymi interesami przemysłu tytoniowego. Parlament będzie miał również prawo głosu w przypadku wprowadzania jakichkolwiek poprawek do istniejącego prawodawstwa lub w przypadku wprowadzenia nowych regulacji prawnych UE związanych z założeniami konwencji FCTC.

Czy Traktat wpłynie na prace Komisji Europejskiej?

Tak. Już Zielona Księga Komisji z roku 2007 *Towards a Europe free from tobacco smoke: policy options at EU level* (W stronę Europy wolnej od dymu tytoniowego: opcje dla polityki na poziomie UE) ma na celu sprawdzenie w jaki sposób UE może sprawować swoje obowiązki w ramach FCTC, aby walczyć z dymem tytoniowym w pracy, środkach transportu publicznego oraz w budynkach publicznych.

Komisja będzie także:

- Badać, jak obecne mechanizmy finansowania UE mogą zostać użyte do pomocy krajom rozwijającym się w spełnieniu ich obowiązków wynikających z FCTC oraz pomóc producentom tytoniu znaleźć alternatywne do uprawy tytoniu sposoby zarabiania.
- Prowadzić bazę przepisów prawnych dotyczących tytoniu oraz danych pochodzących z narodowych programów nadzoru.
- Składać raporty COP w sprawie postępów WE w wdrażaniu założeń Traktatu.

Czy Traktat będzie miał wpływ na kraje członkowskie?

Tak.

Te kraje członkowskie, które ratyfikowały Traktat, muszą (w zgodzie z przepisami prawa obowiązującymi w ich kraju) postępować zgodnie z celami i zasadami określonymi w Traktacie.

Zobowiązali się oni do:

- Stworzenia (i finansowania) narodowych strategii kontroli tytoniu oraz programów nadzoru.
- Ochrony prowadzonej polityki przed komercyjnymi i innymi specjalnymi interesami przemysłu tytoniowego.
- Stworzenia i promowania narodowych programów badawczych.
- Stworzenia programów edukacyjnych (przede wszystkim ukierunkowanych do młodych ludzi)
- Ustanowienia bazy danych dotyczącej przepisów prawnych związanych z tytoniem.

Członkowie UE będą mieć również prawo głosu w przypadku wprowadzania jakichkolwiek poprawek do istniejącego prawodawstwa lub w przypadku wprowadzenia nowych regulacji prawnych UE związanych z założeniami konwencji FCTC.

FCTC jeżeli jest efektywnie wdrażana, posiada potencjał, aby ograniczyć, a nawet zmniejszyć epidemię tytoniową w krajach rozwijających się, oraz aby znacząco zmniejszyć liczbę 650 000 zgonów rocznie spowodowanych paleniem tytoniu w UE. Uda się to tylko jeżeli kraje UE nadal będą odgrywały wiodącą rolę w zapewnieniu, że działania uzgodnione w ramach FCTC zostaną rzeczywiście wprowadzone w życie.

„Negocjacje WHO w sprawie FCTC zapoczątkowały już proces, w wyniku którego pojawiły się widoczne różnice na poziomie krajowym. Sukces FCTC WHO, jako narzędzia wspierającego zdrowie publiczne, zależy będzie od energii i zaangażowania politycznego, z jakimi uzgodnienia wdrażane będą w nadchodzących latach w poszczególnych krajach. Sukcesem dla nas wszystkich będzie poprawa zdrowia publicznego na całym świecie.”

– **Dr LEE Jong-wook**

Dyrektor Generalny, Światowa Organizacja Zdrowia

W CELU UZYSKANIA DALSZYCH INFORMACJI ZAPOZNAJ SIĘ Z:

- Pełny tekst FCTC: http://www.who.int/tobacco/framework/WHO_FCTC_english.pdf
- Światowa Organizacja Zdrowia (WHO): <http://www.who.int/tobacco/framework/en>
- Ramowa Konwencja Kontroli Rynku Wyrobów Tytoniowych (FCA): <http://www.fctc.org>
- Partnerstwo na rzecz Zakazu Palenia (Smokefree Partnership):
<http://www.smokefreepartnership.eu>

Partnerstwo na rzecz Zakazu Palenia (Smoke Free Partnership - SFP) to strategicznie, niezależne i elastyczne w swoich działaniach partnerstwo między Europejskim Towarzystwem ds. Układu Oddechowego (European Respiratory Society – ERS), brytyjskim ośrodkiem badań nad rakiem Cancer Research UK oraz Krajowym Instytutem ds. Raka (Institut National du Cancer). Ma ono na celu promocję działań na rzecz kontroli kwestii związanych z tytoniem oraz badania polityki na poziomie UE i krajowym we współpracy z innymi organizacjami zajmującymi się problematyką zdrowotną w UE, a także z sieciami kontroli tytoniu UE.

Wydawcy: *Gráinne Crowley* i *Archie Turnbull*

Smokefree Partnership

39-41 rue d'Arlon, 1000 Brussels, Tel: +32 2 238 53 63, Faks: +32 2 238 53 61

www.smokefreepartnership.eu